

British Embassy
Kyiv

STABILIZATION
SUPPORT SERVICES

Міністерство соціальної
політики України

РІЧНИЙ ЗВІТ

про роботу Радників з питань
внутрішньо переміщених осіб
Міністерства соціальної політики України

за період
з 1 вересня 2015 по 31 серпня 2016 року

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

I. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОГРАМУ

II. АНАЛІЗ ЗВЕРНЕНЬ ЗВІТНОГО ПЕРІОДУ

III. СПІВПРАЦЯ З ОРГАНАМИ ВЛАДИ І МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ТА НЕУРЯДОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

IV. АДВОКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РАДНИКІВ

V. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ:

Програма - Програма радників з питань внутрішньо переміщених осіб

ВПО - внутрішньо переміщені особи

УПСЗН - Управління праці та соціального захисту населення

СБУ – Служба безпеки України

КМУ – Кабінет міністрів України

ОДА – Обласна державна адміністрація

ДМС – Державна міграційна служба

ДСНС – Державна служба з надзвичайних ситуацій

МКП - місця компактного проживання

АТО - антитерористична операція

SSS - StabilizationSupportServices

I. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОГРАМУ

Програма радників з питань внутрішньо переміщених осіб (далі – Програма), започаткована Міністерством соціальної політики України та здійснюється організацією Stabilization Support Services завдяки фінансовій підтримці Уряду Великої Британії в рамках проекту “Подолання соціальних наслідків конфлікту на Донбасі та незаконної анексії Криму за допомогою державних структур в Україні та громадянського суспільства”. В рамках програми 30 радників з питань внутрішньо переміщених осіб (далі - ВПО), обрані шляхом прозорого конкурсу, працюють при Міністерстві соціальної політики України. Із них 28 радників представлені на регіональних рівнях та 2 – на центральному. Радники разом з Міністерством соціальної політики України та органами місцевої влади займаються вирішенням проблемних питань ВПО у конкретних регіонах. Підготовчий етап програми на національному рівні розпочався 1 вересня 2015 року. Вже 15 вересня регіональні радники прийняли перших громадян.

Радники в межах цієї Програми працюють із ВПО та сприяють розв’язанню їх проблемних питань, співпрацюють з громадськими організаціями, органами державної влади та місцевого самоврядування, виступають в ролі каналу комунікації між Мінсоцполітики та ВПО.

Інформація про Програму постійно поширюється серед ВПО. Державні органи все частіше звертаються до радників за консультаціями та направляють громадян до них на особистий прийом.

Робота з усунення недоліків та впровадженням позитивного досвіду ведеться за наступною схемою: радниками національного рівня опрацьовуються запити щодо надання роз’яснень обласним департаментам праці та соціального захисту і готуються роз’яснення з актуальних питань, що дозволяє суттєво скоротити строки вирішення складних завдань. Одночасно Міністерству готуються пропозиції щодо найбільш поширених проблем ВПО, з оптимізації роботи в цьому напрямку в регіонах та удосконалення тематичної нормативно-правової бази.

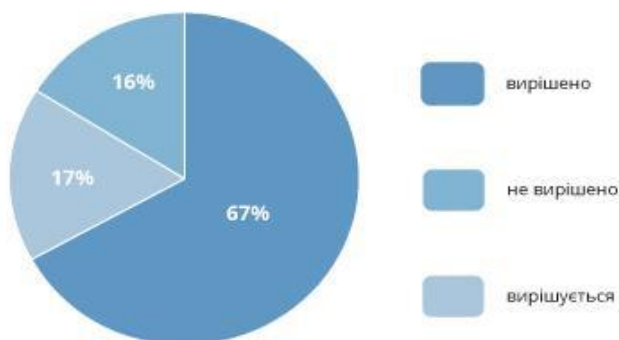
II. АНАЛІЗ ЗВЕРНЕНЬ ЗВІТНОГО ПЕРІОДУ

З вересня 2015 року по серпень 2016 року радники надали допомогу 50 590 бенефіціарам (ВПО, представникам влади та місцевих громад, громадським організаціям).

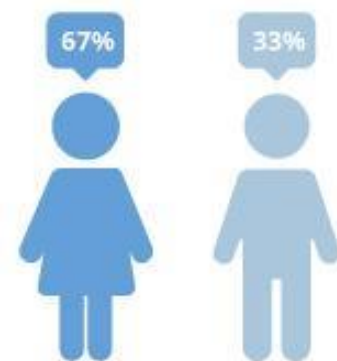
На особистий прийом до радників звернулись 38 629 ВПО, з них вирішено питання 67% осіб, питання 17 % осіб вирішується. Із загальної кількості осіб, що зверталися до радників, - понад 67 % були жінки. Значна питома вага первинних заявників - 39% - припадає на категорію пенсіонерів, майже кожен десятий з яких прибув з Криму. Головним питанням з їх боку була процедура поновлення пенсійних виплат (див. Діаграми 1 та 2).

Також радниками було надано допомогу 5 998 особам з числа службовців, які безпосередньо працюють з ВПО., Це - спеціалісти районних Управлінь праці та соціального захисту населення (далі - УПСЗН), Центрив соціальних служб для дітей та молоді, Служб зайнятості, територіальних відділень Пенсійних фондів, органів місцевого самоврядування, власники місць компактного проживання ВПО. Окрему увагу було приділено представникам громадських організацій, які опікуються питаннями ВПО та беруть участь у заходах, спрямованих на вирішення проблемних питань переміщених осіб та інформування їх про законодавчі зміни, міжнародну практику та існуючі громадські ініціативи.

Діаграма 1. Результати розгляду Радниками звернень внутрішньо переміщених осіб, % до кількості ВПО

Діаграма 2. Структура звернень за гендерною ознакою, % до кількості ВПО

У звітному періоді зареєстровано 63 056 клопотань ВПО з різних питань, які вирішено в результаті дій радників у співпраці з державними структурами та органами місцевого самоврядування.

Більшість звернень пов'язана з питаннями призначення та поновлення соціальних виплат, надання юридичної, гуманітарної та медичної допомоги. Постійна співпраця з органами виконавчої влади дозволила радникам значною мірою підвищити результативність роботи.

Щодо тематики питань, із якими звертаються ВПО, то вона є переважно незмінною, за виключенням декількох піків. Вони припадають на період призупинення виплат на підставі так званих «списків СБУ» (березень-квітень і з червня 2016 р. дотепер) внаслідок змін до постанов КМУ щодо процедури призначення/поновлення (верифікації) соціальних виплат ВПО. У ці періоди значно зросла потреба узагальній консультації (роз'ясненнях процедури проходження перевірок), а також у захисті прав ВПО.

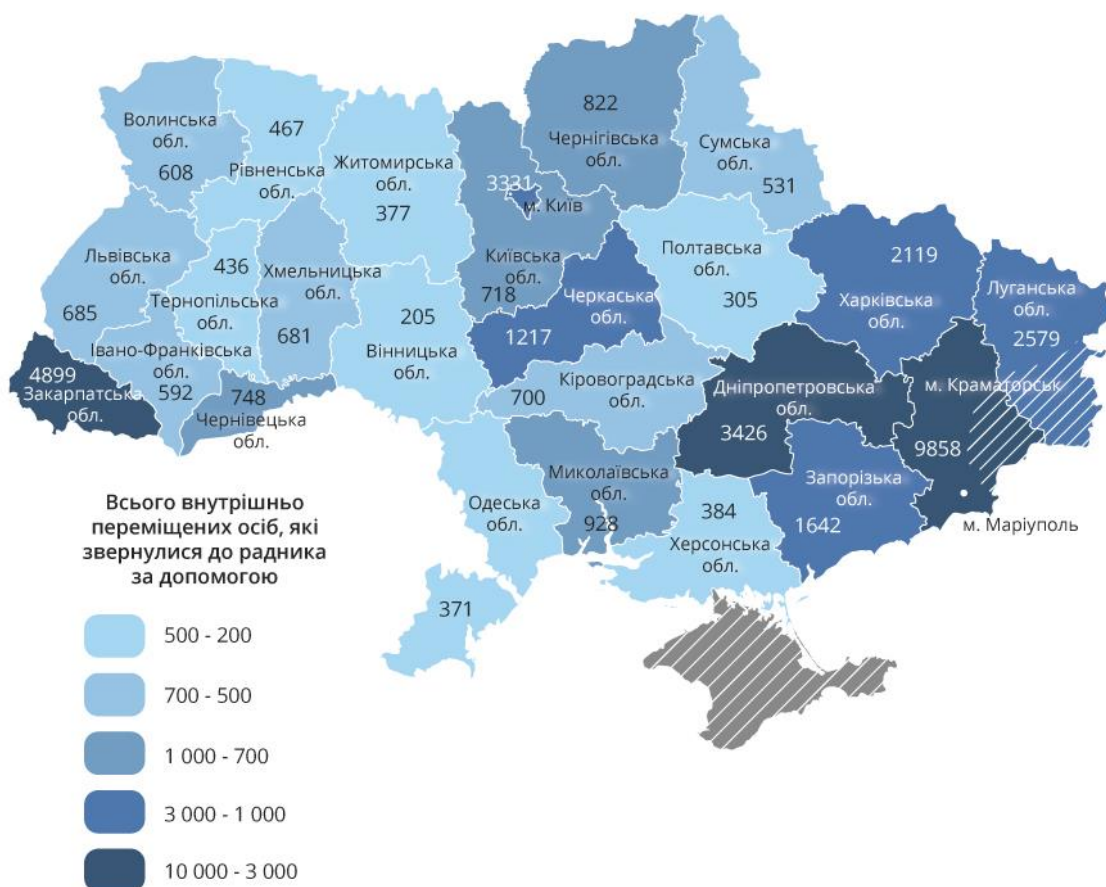
Крім того, радники в областях, що межують з зоною конфлікту, та в м. Києві, звертають увагу на зростання останнім часом кількості звернень ВПО щодо житлового питання. Перш за все, це пов'язано із процедурою верифікації виплат переселенцям та перевіркою їх фактичного місця проживання, що спонукає частину людей, які постійно не проживають на підконтрольній українській владі території Луганської та Донецької областей, шукати таке житло. Також це пов'язано із тим, що є непоодинокі випадки, коли

ВПО позбавляють їх тимчасового житла (насамперед гуртожитків навчальних закладів), що спонукає переміщених осіб на самостійний пошук житла під найм.

Протягом звітного періоду спостерігається стійка потреба ВПО у різного виду гуманітарній допомозі.

До окремої категорії звернень можна віднести запити про надання первинної юридичної консультації. За можливості, вони вирішуються радниками самостійно, або, у співпраці із ГО-партнерами, які надають відповідну допомогу.

Рисунок 1. Кількість ВПО, які звернулися до радників за допомогою в розрізі регіонів України, осіб

Найбільше по допомогу до радників звернулося в Донецькій (9858 осіб), Закарпатській (4899 осіб), Дніпропетровській (3426 осіб), Луганській (2579 осіб), Харківській (2119 осіб) областях та місті Києві (3331 особа). див. Рисунок 1

Радник в Донецькій області зазначає, що особливо вразливою категорією залишається місцеве постраждале населення, проблеми якого не покриває чинне законодавство.

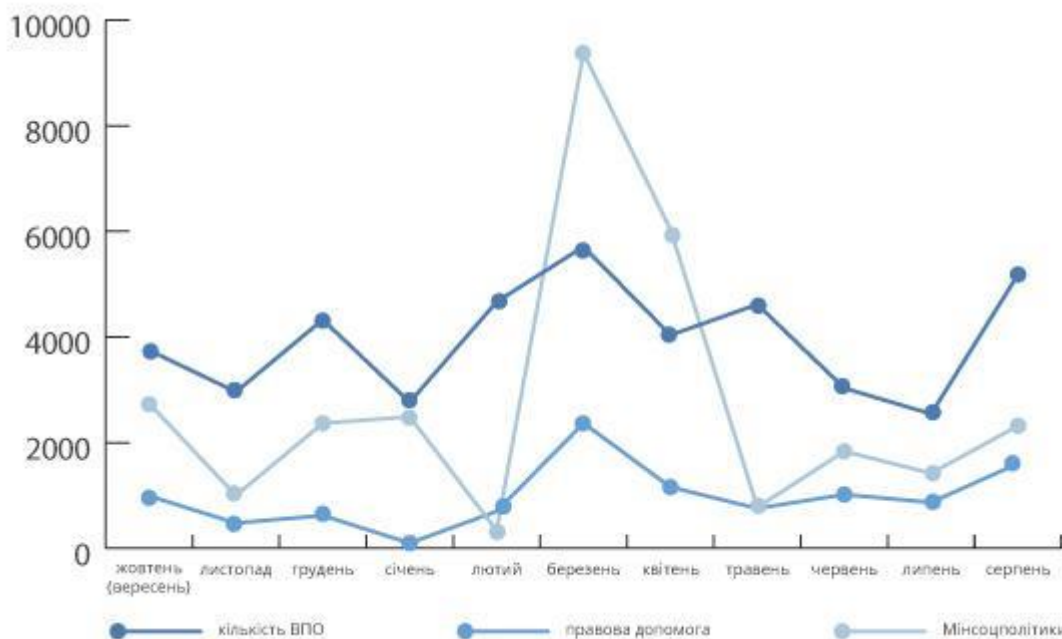
Аналіз проблемних питань ВПО свідчить, що радники забезпечують швидку та ефективну комунікацію між різними гілками влади, громадськими об'єднаннями,

установами та організаціями, комерційними структурами, засобами масової інформації, що сприяє прискоренню вирішення проблемних питань ВПО. Варто відмітити, що активна участь радників у комунікації ВПО та державних структур допомагає виявити проблемні сторони та розробити алгоритми їх вирішення.

III. СПІВПРАЦЯ З ОРГАНАМИ ВЛАДИ І МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ТА НЕУРЯДОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Для вирішення поточних проблемних питань ВПО Радники активно співпрацюють з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування щодо розробки програм фінансування допомоги ВПО з місцевих бюджетів. Упродовж звітного періоду Радники брали участь у нарадах різного рівня щодо підвищення ефективності роботи УПСЗН, служб у справах дітей, територіальних органів ДМС та Пенсійного фонду, центрів зайнятості в частині роботи з ВПО та напрацьовували механізми максимально тісної взаємодії.

Діаграма 3. Динаміка задоволених клопотань у співпраці з Мінсоцполітики, надання правової допомоги та кількості ВПО, які звернулися до радників, осіб та клопотань

У звітному періоді зареєстровано 63 056 задоволених радниками клопотань (окремі заявники подавали декілька заяв) у партнерстві з державними структурами, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями. Найбільше задоволених клопотань було щодо статусу ВПО, соціальних виплат та допомог (30 183 або 78 % всіх вирішених клопотань). Високий показник задоволених клопотань – 9 437 клопотань або 25% – припадає на питання щодо безкоштовних юридичних консультацій та представництва інтересів ВПО в органах державної влади. Актуальним є питання

направлення до державних і недержавних закладів надання соціальних послуг – 7 545 клопотань або 20 %. Крім того, у співпраці з державними структурами і громадськими організаціями радниками задоволено 3 030 клопотань (8 %) стосовно отримання допомоги у лікуванні та догляді.

Аналіз свідчить, що порівняно з піковим березнем (див. Діаграму 3) найбільш актуальними темами звернень залишаються соціальні та правові питання. Зменшення проти березня кількості звернень ВПО та вирішення найбільш актуальних питань пов'язане із розробкою експертами Проекту на підставі прийнятих урядових рішень у співдружності з іншими ГО інструкцій, якими можна користуватися самостійно.

Радники усіх областей долучаються до участі в громадських заходах та супроводу з надання гуманітарної допомоги громадянам із особливими потребами. Спільно з інститутами громадянського суспільства постійно проводиться збір гуманітарної допомоги для мешканців «сірої зони», а також багатодітних родин ВПО, самотніх пенсіонерів, тощо.

Радники беруть участь у розробці обласних заходів із соціального захисту ВПО та підготовці пропозицій щодо удосконалення правової бази. Так, спільно із Департаментом соціального захисту населення та Департаментом фінансів внесені зміни в обласну Програму «Турбота» щодо соціальної підтримки ВПО Черкаської області (транспортування, харчування, надання матеріальної допомоги). Аналогічні зміни внесені у районні та міські Програми. Ініційовано розробку пілотної програми підтримки підприємництва серед ВПО і включення її до регіональної програми розвитку підприємництва Полтавської області.

Серед іншого радники входили до складу робочої групи при Офісі Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з питань розробки нового порядку обліку внутрішньо переміщених осіб. Зауваження і пропозиції до розробленого Міністерством соціальної політики України проекту нормативного акта було передано 26.04.2016 та направлено заінтересованим органам влади.

Радники беруть активну участь у нарадах різного рівня щодо підвищення ефективності роботи УПСЗН, служб у справах дітей, територіальних органів ДМС і Пенсійного фонду, центрів зайнятості у секторі роботи з ВПО та напрацьовують механізми максимально тісної взаємодії та найшвидшого реагування на проблеми ВПО.

Важливо відзначити реалізацію грантової угоди із проектом USAID щодо створення координаційного центру допомоги та підтримки ВПО (м. Рубіжне), що є унікальним для регіону та координатором роботи якого є радник в Луганській області. Центр надає перелік безкоштовних послуг для потреб ВПО (первина юридична консультація, психологічна підтримка, розповсюдження гуманітарної допомоги, сприяння у пошуку житла та працевлаштуванні, та інше). Реципієнтами допомоги є більше ніж 1 500 сімей ВПО (протягом звітного періоду) як ті, що тимчасово проживають на території міста, так і з інших міст та районів області.

Згідно з планом, розробленим радником по Одеській області, ПРООН виділило області 150 000 грн. на інформаційну діяльність.

Радником в Донецькій області спільно з ОДА, місцевими органами влади, Всесвітньою продовольчою програмою, міжнародною організацією «Людина в біді» та ADRA були організовані програми громадських робіт, в яких взяло участь близько 18 тис. ВПО. Також спільно з Save the children започатковано видачу гуманітарної допомоги тим

особам, які належать до вразливих категорій, та через відсутність штампу ДМС на довідці певний час не отримували своїх виплат (приблизно 16 тис. осіб).

Радниками в Житомирській, Харківській, Київській та Полтавській областях були організовані та проведені заходи з надання допомоги 62 учням ЗОШ м. Красногорівка (Донецька область, лінія розмежування), які їхали у Львівську область у дитячий табір. В дорозі зламався автобус, і в умовах сильної спеки діти потребували термінової допомоги. У співпраці з Головним управлінням ДСНС України в Харківській області Радниками була організована евакуація з м. Красноград (Харківська область) до м. Харків, поселення у таборі «Ромашка», харчування за місцем тимчасового перебування та транспорт до м. Львів.

IV. АДВОКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РАДНИКІВ

У зв'язку з прийняттям постанов Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 № 352 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509» та № 365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», виникла низка проблемних питань реалізації їх положень. Для їх вирішення програма надала низку пропозицій Міністерству соціальної політики, провела консультації з громадськими організаціями та розпочала всеукраїнський моніторинг.

У грудні 2015 року Радниками був проведений моніторинг 187 місць компактного проживання (далі – МКП), в яких мешкає 13 099 осіб. Особлива увага приділялася не тільки умовам проживання та перспективам розселення, але й проблемам оплати за комунальні послуги, погашенню боргів минулих періодів.

В червні 2016 року командою Радників започатковано моніторинг ситуації з призупинення соціальних та пенсійних виплат людям з інвалідністю. Особливу увагу приділено випадкам, де люди залишилися без засобів до існування. На підставі моніторингу проект поінформував Уповноваженого Президента України у справах людей з інвалідністю щодо порушення прав таких людей. Моніторинг продовжено на постійній основі.

На підставі моніторингових роботи УПСЗН та територіальних управлінь Пенсійного фонду були складені аналітичні записки до Мінсоцполітики з рекомендацією звернути увагу на ситуацію, що склалася.

Розпочато загальноукраїнський моніторинг дотримання прав ромів-ВПО. В регіонах з високою щільністю проживання таких осіб Радниками протягом місяця на постійній основі проводились дослідження дотримання їх прав та надавалась правова допомога постраждалим. Моніторинг сприятиме реалізації ромської програмної ініціативи Міжнародного фонду «Відродження».

В липні 2016 р. радниками було проведено моніторинг ситуації в областях щодо створення та функціонування комісій з призначення/поновлення виплат ВПО. Майже усі управління відзначили брак співробітників та відсутність матеріально-технічної бази. Ураховуючи загальну кількість призупинених виплат, перевірки у встановленому порядку не будуть дотримані визначених строків, а в окремих випадках такі фактори практично унеможливають виконання встановленої процедури.

Програма Радників спільно з ГО "ВостокСОС" розпочала з 1 серпня 2016 р. всеукраїнський моніторинг діяльності управлінь праці та соціального захисту населення. Близько 300 установ будуть досліджені на предмет якості та повноти надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам. Метою моніторингу є збір об'єктивних даних про стан поновлення та призначення виплат ВПО в умовах дії нових постанов, ситуації на місцях та розробка пропозицій для Міністерства. За місяць зібрано інформацію з понад 200 управлінь або 66 % від запланованого. Її аналіз дозволяє оцінити не лише загальні питання організації роботи, а також швидкість реагування на зміни в законодавстві та правильність алгоритму дій працівників, що дасть можливість прискорити ВПО належні їм виплати.

Радниками національного рівня в рамках Проекту підготовлено:

- правовий висновок щодо законності витребування СБУ у органів соціального захисту баз персональних даних ВПО та пропозиції щодо можливого порядку обміну інформацією;
- законопроект про соціальний та правовий захист жертв збройного конфлікту, який доповнить діюче законодавство необхідною термінологією, а також визначить основи соціального та правового захисту таких жертв;
- пропозиції щодо удосконалення надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям (зміни до постанови КМУ від 21.08.2001р. № 1091);
- проект типового Положення про комісію з питань призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам.

Радниками взято участь в роботі над низкою законопроектів щодо звільнення від судового збору за позовами про захист прав ВПО, щодо збільшення строків позовної давності та термінів виконання рішень суду у спорах про захист прав ВПО та щодо майна на тимчасово окупованій території і в зоні проведення АТО.

Крім того, лише за червень-вересень 2016 року радниками національного рівня надано допомогу Мінсоцполітики у:

- підготовці 252 проектів відповідей на звернення внутрішньо переміщених осіб на урядову «гарячу лінію» з питань виплати пенсій та інших соціальних виплат, компенсації покинутого на тимчасово окупованій території майна, надання житла, тощо;
- опрацюванні 313 запитів місцевих судів загальної юрисдикції щодо відомостей з Єдиної інформаційної бази даних внутрішньо переміщених осіб;
- розгляді 377 запитів територіальних підрозділів державної виконавчої служби щодо відомостей з Єдиної інформаційної бази даних внутрішньо переміщених осіб;
- вирішенні сукупно 27 запитів Державної фіскальної служби органів Національної поліції та СБУ щодо відомостей з Єдиної інформаційної бази даних внутрішньо переміщених осіб;
- проектів 18 роз'яснень з 30 питань щодо застосування нормативних актів з питань ВПО для структурних підрозділів соціального захисту обласних та районних держадміністрацій;
- інформацію щодо наявності та задоволення житлових потреб внутрішньо переміщених осіб та виконання гуманітарних програм міжнародних організацій;

- проект роз'яснень для облдержадміністрацій до постанови КМУ № 509 від 01.10.14 в частині обліку малолітніх дітей – ВПО;
- проекти відповідей на звернення місцевих адміністрацій та органів самоврядування з питань застосування норм Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», на постанови КМУ від 01.10.2014 № 505 і № 509, та інших нормативних актів.

За сприяння Радників одразу в кількох областях було розпочато роботи зі створення регіональних медіа-каналів для і про ВПО. Першим став канал у Полтаві, далі - канали у Вінниці та Луганську.

Складовою частиною Проекту є тренінгова програма «Актуальні питання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб», яка охопить всі регіони України і триватиме з червня 2016 по березень 2017 р. На сьогодні 301 особа взяла участь у 10 одноденних тренінгах, організованих за підтримки обласних та міських адміністрацій. У тренінгах взяли участь як представники державних структур, що надають допомогу внутрішньо переміщеним особам (управління праці та соціального захисту населення, представники Пенсійного фонду, Державної міграційної служби та інших структур), так й представники неурядових організацій, які працюють з ВПО.

На сайті проекту www.radnyk.org постійно надається вся інформація про діяльність Радників на місцях.

V. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Забезпечити внесення змін до наказу Мінсоцполітики від 26.11.12 № 741 "Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій" в частині віднесення до функцій структурного підрозділу усього комплексу питань внутрішньо переміщених осіб.
2. Рекомендувати обласним і Київській міській держадміністраціям збільшити чисельність структурних підрозділів соціального захисту населення пропорційно числу ВПО в регіонах відповідно до нових функцій.
3. Прискорити організацію доставки коштів для здійснення виплати пенсій ВПО за їх фактичним місцем перебування через відділення УДППЗ "Укрпошта"
4. Удосконалити норми постанов КМУ від 01.10.14 № 509, від 01.10.14 № 505, від 08.06.16 № 365 (детальні пропозиції надано Мінсоцполітики листом SSS від 23.08.16 № 23/08-1).
5. Налагодити співпрацю з донорами щодо збільшення гуманітарної допомоги ВПО, зокрема продуктів, засобів гігієни та ліків, їх розподілу через облдержадміністрації (підконтрольна територія) та Міжнародний Комітет Червоного Хреста (територія проведення антитерористичної операції).